

**СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ:
ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД**

Досліджено основні державні документи у сфері забезпечення фінансової стійкості банківських систем країн світу. Систематизовано заходи регулюючих органів країн світу у період кризових явищ. Проаналізовано особливості стратегії забезпечення фінансової стійкості банківської системи країн світу з метою використання деяких у вітчизняній практиці.

Ключові слова: банк, банківська система, стратегія, фінансова стійкість.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. У сучасних економічних умовах подальший розвиток банківської системи України на основі формування ринкових відносин та структурної трансформації національного господарства потребує пошуку ефективних підходів до процесу забезпечення фінансової стійкості. Дослідження особливостей реалізації стратегій забезпечення фінансової стійкості банківської системи країн світу свідчить, що в умовах жорсткої конкуренції здатністю до сталого розвитку та рентабельного функціонування володіють лише такі кредитні інститути, які спроможні одночасно вирішувати два завдання: адаптування до виникаючих викликів зовнішнього середовища та оптимізація власних внутрішніх можливостей та ресурсів. Саме тому особливій актуальності набуває досвід банківських систем країн світу у сфері забезпечення їх фінансової стійкості.

Забезпечення фінансової стійкості окремих комерційних банків та банківської системи в цілому виступає стратегічним напрямком розвитку вітчизняної економіки. Ефективне функціонування комерційних установ позитивно впливає на інвестиційну активність та темпи економічного зростання країни. Та, навпаки, банкрутство навіть одного з крупних банків і як слідство криза всієї банківської системи може дестабілізувати соціально-економічну ситуацію в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання стратегічного розвитку банківської системи та методів забезпечення її фінансової стійкості розглядаються у наукових працях багатьох вітчизняних вчених, зокрема О. Дзюблюка, Л. Ключко, В. Коваленко, О. Барановського, В. Міщенко, проте розгляду закордонних стратегій присвячено недостатньо уваги.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на істотний здобуток дослідників у сфері стратегічного управління банківської системою та пошуку методів забезпечення її фінансової стійкості, розгляд

особливостей національних стратегій країн світу виступає важливим завданням. Особливої уваги заслуговують методи, які застосовували на практиці регулюючі органи країн світу по досягненню відновлення рівноважного фінансового стану банківських установ у період кризових явищ та негативного зовнішнього середовища.

Формулювання цілей статті. Ціллю статті є узагальнення підходів та методів щодо реалізації стратегії забезпечення фінансової стійкості банківських систем, застосованих у практиці країн світу з метою використання найбільш ефективних з них у процесі реалізації вітчизняної стратегії забезпечення фінансової стійкості банківської системи.

Викладення основного матеріалу дослідження. Негативні тенденції розвитку світової економіки обумовлюють пошук урядами країн ефективних методів адекватної відповіді на зовнішні виклики, які проявляються внаслідок глобалізаційно-інтеграційних процесів. Результати таких пошук в частіше приймають форму документа, створеного за участю центральних органів виконавчої влади із врахуванням пропозицій, отриманих від громадських організацій, - стратегії розвитку країни до певного року, зокрема "Стратегії інноваційного розвитку Російської Федерації на період до 2020 р." [2], "Стратегічного плану розвитку Республіки Казахстан до 2020 р." [3], "Китай 2030: Формування сучасного, гармонійного та креативного суспільства з високим рівнем доходів" [8], "Малазія на шляху до 2020 р." [11].

У сучасних економічних умовах розробка стратегії розвитку національної економіки стає більш розповсюдженим заходом урядів багатьох країн світу. Необхідність у розробці цих планів довготривалого розвитку країни викликана невизначеністю та нестабільністю світових фінансових ринків й прагненням знизити збитки у разі настання кризових явищ. Стратегія забезпечення фінансової стійкості, виступаючи одним з напрямків реалізації грошово-кредитної політики також розглядається у зазначених вище стратегіях розвитку країн (табл.1).

Державні документи у сфері забезпечення фінансової стійкості банківських систем країн світу [2-3], [8]

№ п/п	Країна	Назва документу	Пріоритети стратегії розвитку банківської системи	Рік видання
1	2	3	5	4
1	КНР	«Китай 2030: Формування сучасного, гармонійного та креативного суспільства з високим рівнем доходів»	комерціалізація банківської системи; поступове зниження облікової ставки НБК; розвиток правової та наглядової інфраструктури для забезпечення фінансової стабільності та створення надійної основи для інтернаціоналізації фінансового сектора Китаю	2012
2	РФ	«Стратегія інноваційного розвитку Російської Федерації на період до 2020 р.»	посилення інноваційної спрямованості діяльності спеціалізованих банків і фінансових інститутів розвитку; визначення механізмів підтримки імпорту окремих передових зарубіжних технологій, які характеризуються високим потенціалом для поширення в економіці	2011
3	Казахстан	«Стратегічний план розвитку Республіки Казахстан до 2020 р.»	розширення інституційної бази фінансових організацій та збільшення їх інвестиційних можливостей; зменшення частки зовнішніх зобов'язань банківського сектора в сукупному розмірі його зобов'язань до 30%; створення умов для розвитку альтернативних джерел залучення заощаджень населення	2010

Стрімке економічне зростання Китаю в останні роки зумовлює закономірний інтерес фахівців до методів, за допомогою яких урядом Китаю було досягнуто такого позитивного ефекту. Здійснення реформи щодо переходу до ринкової економіки в Китайській Народній Республіці почалося в 70-і рр. при активному втручанні державних органів. Її суть полягає у симбіозі ринкових принципів і макроконтролю з боку органів управління. При створенні даної моделі економіки банківській системі відводиться важлива роль, бо саме вона виступає інститутом, здатним допомогти зменшити пряме адміністративне втручання держави в економічну діяльність при розвитку ринкових відносин. У зв'язку з цим банківський сектор економіки можна розглядати як інструмент непрямого регулювання економічних процесів.

Сутність китайської моделі національного розвитку розкрита у "Великій стратегії" ("Grand Strategy"). У зарубіжній літературі цю назву в 2004 р. було замінено на поняття "Пекінський

консенсус", яке ввів в обіг консультант компанії Голдман Сакс Дж.Рамо. Згідно з "Пекінським консенсусом", Китай повинен "стати конкурентноспроможною і економічнопотужною глобальною державою і займати місце лідера в світі за економічними показниками; побудувати суспільство середнього достатку; зберегти провідну роль держави, яка визначає стратегію економічного розвитку і контролює найважливіші для розвитку галузі; забезпечити роль лідера підприємств з участю держави в промисловості та сільському господарстві" [1].

Необхідно зазначити, що стратегія забезпечення фінансової стійкості банківської системи КНР має наступні специфічні риси:

- особливий, притаманний лише китайській банківській системі шлях становлення та розвитку як складової частини розвитку економіки Китаю;
- суворо регламентована діяльність Національного банку КНР, який підпорядковується керівництву країни; проте в останній час

намітилася тенденція по наданню НБК більшої самостійності, але у межах загальнодержавних цілей;

- низький рівень ефективності грошово-кредитної політики, недостатній рівень використання як інструментів грошового регулювання відсоткових ставок;

- значна частка безнадійних та проблемних кредитів китайських банків, що виступає загрозою фінансової стійкості фінансової системи в цілому.

Розглядаючи специфіку стратегії забезпечення фінансової стійкості банківських систем країн світу, виникає необхідність розглянути особливості методів підтримки фінансової стійкості у США. При виконанні цього завдання основної уваги заслуговує період корекції методів по підтримці фінансової стійкості у період світового фінансово-економічної кризи 2008 р., яка почала своє розповсюдження із фінансової системи США.

У цей період реальної загрози системної банківської кризи з метою недопущення масових банкрутств кредитних установ регулюючі органи були змушені використовувати заходи по підтримці поточної ліквідності, висунувши цю задачу на перший план вище орієнтирів з підтримки низького рівня інфляції. Федеральна резервна система США [6] скорегувала свої методи регулювання, знизивши облікову ставку, збільшивши часові терміни позик коштів у Федерального Резерву, дозволяючи використовувати більш широкий спектр активів як заставне майно.

Для стабілізації становища на фінансовому ринку урядом США був запропонований додатковий пакет антикризових заходів, передбачаючий створення спеціального інституту з викупу "поганих" боргів (у першу чергу іпотечних). Загальний обсяг додаткових державних видатків перевищив у 2009 р. 700 млрд. дол. [6], тим самим ще більше збільшуючи розмір державного боргу та бюджетного дефіциту країни.

Європейський центральний банк [9], Банк Великобританії [4] своєчасно модифікували методи забезпечення фінансової стійкості: збільшили термін кредитування, підвищили об'єми рефінансування комерційних банків, підтримуючи поточну ліквідність. Банк Великобританії розробив новий механізм рефінансування (Special Liquidity Scheme). Цією новою програмою скористалися 32 комерційних банки Англії, вартість балансових активів яких складала близько 80% від сукупних активів банківської системи.

Варто зазначити, що у період кризових явищ у процесі реалізації стратегії забезпечення фінансової стійкості розвинутих країн використовувалися як єдині способи боротьби з негативними економічними наслідками, так і індивідуальні, зумовлені особливостями його

протікання в рамках національних економік та специфікою їх розвитку:

1. Послідовне зниження ставок рефінансування: Європейський центральний банк [9] за 7 рішень знизив ключову ставку з 4,25% (09.10.2008 р.) до 1% (13.05.2009 р.); ФРС США [6] за 10 рішень - з 5,25 % (18.09.2007 р.) до 0-0,25% (16.12.2008 р.); Банк Англії [4] за 9 рішень - з 5,75% (05.12.2007 р.) до 0,5% (08.01.2009 р.). Банк Японії [5] у період 2001-2006 рр. проводив політику нульових відсоткових ставок, в період посилення інфляції підвищував їх, а в період кризи знизив: з 0,5 до 0,3% (з 31.10.2008 р.) і до 0,1% (з 19.12.2008 р.).

2. Посилення процесів націоналізації. Першим випадком на шляху до націоналізації активів став викуп державою частини "поганих" активів організацій - потенційних банкрутів, в основному іпотечних агентств і банків.

3. Надання державних кредитів. Цей захід знайшов своє відображення у більшості стратегій розвинутих країн щодо забезпечення фінансової стійкості разом із урядовою допомогою. В Ірландії [4] в рамках рекапіталізації банківської системи кредитним установам були надані запозичення у розмірі 7,7 млрд. дол. США.

4. Субсидування пріоритетних галузей національної економіки. Найбільш негативних наслідків кризи зазнала автомобільна галузь, зазнавши вагомий спад. У США на підтримку автомобільної галузі в 2009 р. було виділено 35,3 млрд. дол. [6] Китай для підтримки автомобільної галузі використовував непрямі методи: знизив податок на купівлю автомобілів і податок на майно громадян, надав субсидії фермерам на оновлення техніки, зменшив ціни на паливо, розширив автокредитування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, характерними рисами впроваджених національних програм стабілізації урядів розвинутих країн, основною частиною яких є блок завдань щодо забезпечення фінансової стійкості банківських систем виступають: підтримка високого рівня ліквідності банківської системи; зменшення відсоткових ставок у напрямі сприяння стабілізації економіки; посилення макропруденційного регулювання у фінансовій сфері; значні обсяги коштів виділених на рекапіталізацію банківських установ (також за участі держави); викуп проблемних "поганих" активів; стимулювання кредитування (спеціальні програми спільно з урядом); збільшення гарантійних зобов'язань по збереженню вкладів.

Узагальнення підходів та методів щодо реалізації стратегії забезпечення фінансової стійкості банківських систем, застосованих у практиці країн світу дозволить врахувати

закордонний досвід при реалізації вітчизняної стратегії. Подальшої розробки потребує механізм адекватної адаптації методів, які використовують країни світу з метою забезпечення фінансової стійкості банківського сектору до реалій економіки України.

Список літератури:

1. Пекинский консенсус // Комерсантъ №162(№3439) от 01.09.2006 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: www.cefir.ru.
2. Стратегия инновационного развития Российской Федерации на период до 2020 г. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://2020strategy.ru>.
3. Стратегический план развития республики Казахстан до 2020 г. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.kazpravda.kz>.
4. Bank of England [Electronic Resource]. - Access mode: <http://www.bankofengland.co.uk>.65.
5. Bank of Japan [Electronic Resource]. - Access mode: <http://www.boj.or.jp>.
6. Board of Governors of the Federal Reserve System [Electronic Resource]. - Access mode: <http://www.federalreserve.gov>.
7. Central Bank of Ireland [Electronic Resource]. - Access mode: <http://www.centralbank.ie>.
8. China 2030: Building a Modern, Harmonious, and Creative High-Income Society [Electronic Resource]. - Access mode: <http://www.worldbank.org>.
9. European Central Bank [Electronic Resource]. - Access mode: <http://www.ecb.int>.
10. Malayziya on Way to 2020 [Electronic Resource]. - Access mode: <http://www.state.gov>.

Аннотация

Александр Поважный, Юлия Филиппова

СТРАТЕГИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ

Исследованы основные государственные документы в сфере обеспечения финансовой устойчивости банковских систем стран мира. Систематизированы меры регулирующих органов стран мира в период кризисных явлений. Проанализированы особенности стратегии обеспечения финансовой устойчивости банковской системы стран мира с целью использования некоторых в отечественной практике.

Ключевые слова: банк, банковская система, стратегия, финансовая устойчивость.

Summary

Alexander Povazhny, Julia Filippova

STRATEGY TO ENSURE FINANCIAL STRENGTH OF BANKING SYSTEM: INTERNATIONAL EXPERIENCE

The basic state documents in the field to ensure the financial strength of the banking systems of the world is considered. Actions of regulatory institutions in the countries of the world during the crisis are systematized. The features of the strategy to ensure the financial strength of the banking system in the worlds, to use this experience for national practice, are analyzed.

Keywords: bank, banking system, strategy, financial strength.